

21.

Houtrakpolder
30 jan. 1944

LANCASTER Mk. III
JB 659

Berging Klu 2000

Start : 30 januari 1944 om 17.10 uur
Neergestort : 30 januari 1944 om 22.10 uur
Vliegtuig : Lancaster
Type : Mk. III bommenwerper
Registratie : JB 659
Luchtvaartafdeling : RAF no. 97 (Straits Settlement)
Code : OF-J
Basis : Bourne/Engeland
Neergestort : Houtrakpolder-Haarlemmerliede/Spaarnwoude op de
boerderij van de familie C. van der Bijl aan de Machineweg. Nr. 4
Oorzaak : Duitse nachtjager

Bemanning : 7, allen gesneuveld.
Namen : Pilot Capt. A.R. Hart (RAAF)
Schutter/bommenrichter C.L. William (RCAF)
Flightengineer Sgt. L. Clifton
Navigator F/S H.J. Boal (RAAF)
Radio/operator Sgt. W. Jones
Rugkoepelschutter Sgt D.F. Hicks
Staartschutter Sgt. C.M. Price (RCAF)

Begraafplaats : De Begraafplaats van de Hervormde Gemeente Halfweg
te Zwanenburg.

Doel : Berlijn. De hoofdstad van het Derde Duitse Rijk werd
aangevallen met 534 bommenwerpers. De OF-J wierp 5 bommen van 1.000 kg af
boven het doel.

De Avro Lancaster Mk III, JB659 met radiocode OF-J, was op 30 januari 1944 om
17:10 uur opgestegen van de basis Bourne voor een bombardementsmissie op
Berlijn. De luchtvloot bestond uit 534 toestellen, waaronder 440 Lancasters, 82
Halifaxes en 12 Mosquito's. Aan boord zaten zeven bemanningsleden:
twee Canadezen, Sergeant G.I. Williams en Sergeant C.M. Price
twee Australiërs, Flight/Sergeant H.J. Boal en Pilot/Officer A.R. Hart,
drie Engelsen, Sergeant L. Clifton, Sergeant W.J. Jones en Sergeant D.F. Hicks.
Het toestel vloog zijn eerste missie op twee december 1943, het doelwit was toen
eveneens Berlijn. De JB659 had op 30 januari 1944 pas acht missies achter de rug.
Van deze missies waren er al zeven naar Berlijn gegaan. De negende missie werd
fataal. Na het afwerpen van de bommen boven het doel werd de terugreis begonnen.
Boven Nederland werd de Lancaster door een Duitse nachtjager beschoten en

---

stortte brandend neer op de stolpboerderij "de Sumatra" van de familie C. van der Bijl aan de Machineweg 10 te Haarlemmerliede. De bommenwerper doorboorde de boerderij, waarbij alle bemanningsleden van de Lancaster omkwamen maar tragisch genoeg ook de echtgenote van de heer Van der Bijl, A.C.G. de Koning, drie zonen en een dochter. Met vereende krachten wist de knecht van de boerderij, Piet Gorter, die naast de boerderij woonde, een aantal kinderen uit de vlammenzee te redden. Een paar dagen na de ramp overleed ook Cornelis van der Bijl aan zijn verwondingen. De heer Van der Bijl stierf op 31 januari ten gevolge van een shock en ernstige brandwonden. Tussen de puinhopen van de boerderij werden pas op 4 februari de tot dan toe vermiste echtgenote en het jongste kind van het gezin van der Bijl gevonden.

JB 659 delen naar CRASH museum (uit Contrails juni 2001)

Bijna een jaar na de berging ontving CRASH een, naar verhouding, zeer klein deel van het materiaal dat destijds tijdens de vijf weken durende bergingswerkzaamheden in mei was geborgen. Het was voor CRASH teleurstellend zo weinig te mogen ontvangen. Er zat tenslotte ruim 9 jaar aandacht en onderzoek in en de hoeveelheid materiaal had volgens de stichting ruimhartiger gegeven kunnen worden. Helaas, was dat niet het geval. Een Rolls Royce Merlin en een ongebruikte, nog in de vouw zittende parachute afkomstig van de Lancaster JB 659 van het RAF no. 97 Squadron werden door de Bergingsdienst van de Luchtmacht op 23 april 2001 gebracht naar het museum in Lissersbroek. Nader onderzoek van de parachute leverde de ontdekking van de naam "Observer" op. De parachute behoorde dus aan de navigator/bommenrichter toe welke vaak de naam van observer kreeg toegewezen. In de praktijk werd echter niet zo strikt met de parachutes omgegaan. Hierdoor kan de parachute ook van een ander lid van de bemanning geweest zijn.

Van de 11 propellerbladen zijn er acht geschonken aan het vliegveld Bourne in Engeland waar de Lancaster was gestationeerd. Deze zullen als 'gateguard' daar worden opgesteld. De drie overige bladen zijn overhandigd aan het gemeentelijk Havenbedrijf van Amsterdam dat ze heeft gebruikt de verwerking in een monument dat in de nabijheid van de crashlocatie is opgericht. Drie Browning machinegeweren zijn naar de Air Gunners Association gegaan en 14 ton vliegtuigrestanten zijn door de Bergingsdienst gebracht naar RAF Wickenby Memorial Museum, waar de delen worden gebruikt voor een restauratieproject.

Monument voor Lancaster drama

De nog als vermist te boek staande bemanningsleden werden na de berging geïdentificeerd. Op donderdag 29 november werd, nabij de locatie waar een jaar eerder de restanten van een Lancaster werden geborgen, een monument opgericht. Het monument staat aan de Machineweg te Haarlemmerliede op een steenworp afstand van de plek waar de Lancaster in 1944 op een boerderij neerstortte. De boerderij moest vorig jaar wijken wegens de aanleg van de nieuwe Afrikahaven. Het monument was een bijzonder initiatief van het Gemeentelijk Havenbedrijf Amsterdam, dat het neergestorte vliegtuig met daarin de stoffelijke resten van een deel van de bemanning heeft laten opgraven. De berging werd door de Bergingsdienst van de KLU uitgevoerd. De berging was van grote betekenis voor de nabestaanden. Na jarenlange onzekerheid konden zij hun verwanten, die 57 jaar lang vermist waren, eindelijk een laatste rustplaats geven.

Symboliek

Uit piëteit en respect voor de nabestaanden heeft het Havenbedrijf besloten een monument op te richten nabij de bergingsplaats. Het monument staat in een groenstrook langs de Machineweg en is toegankelijk voor het publiek. Het bestaat uit een sokkel waarop één van de propellers van de Lancaster is geplaatst. De sokkel wordt aan beide zijden geflankeerd door twee muurtjes, die respectievelijk richting Londen en Berlijn wijzen.

Een vijver symboliseert de krater van het vliegtuig. Het geheel wordt omzoomd door dertien bomen ter nagedachtenis aan de dertien slachtoffers, die bij de ramp omkwamen. Het architecten- en ingenieursbureau Van Capelle Associates uit Zwanenburg heeft het monument vormgegeven. Het Havenbedrijf verzorgt het onderhoud.

Om half elf verzamelden nabestaanden van de omgekomen vliegers, bewoners van de boerderij en andere genodigden waaronder militaire afgevaardigden van Canada, Engeland en Australië zich in een tent die voor deze gelegenheid was neergezet door het Gemeentelijk Havenbedrijf. Na ontvangst door de gastheer, het gemeentelijk Havenbedrijf hielden respectievelijk de Ambassadeur van Australië, de ambassadeur van Canada en een afgevaardigde van de Britse ambassade een toespraak voor de vele aanwezigen. Namens de stichting CRASH waren voorzitter Henk Rebel en Arjen Heistek aanwezig.

Na de toespraken hield de wethouder voor de haven, Geert Dales, een toespraak en werd de aanwezigen verzocht om zich richting het monument te begeven. De hevige regenval gooide enigszins roet in het eten. Om even over elf onthulde de heer Dales, door middel van het wegtrekken van een doek, het monument. Een messing plaat met daarin de volgende tekst:

"On 30st January 1944 an allied Lancaster bomber JB 659 crashed at this site, which was then the farm of the Van der Bijl family. Six members of the family and the seven crew members perished."

werd zichtbaar.

Na 57 jaar staat er een prachtig monument ter nagedachtenis aan het dramatische voorval in de winter van 1944.

Na de plechtigheid werden er door nabestaanden, militairen van de Luchtmacht en anderen bloemen gelegd en was er gelegenheid om tot gesprek te komen in de tent. Na de onthulling van het monument had de Royal Air Force in samenwerking met de Britse ambassade in Nederland om half één een herdenkingsdienst georganiseerd in de Nederlands Hervormde kerk te Halfweg. Vervolgens vond de begrafenis van de stoffelijke resten plaats op de begraafplaats van de Hervormde gemeente Halfweg in Zwanenburg. Een zeer indrukwekkende plechtigheid. De vijf bemanningsleden werden naast hun twee omgekomen kameraden begraven. Het geheel werd bijgewoond door nabestaanden uit binnen- en buitenland.

Foto van de Crew van de Lancaster Halfweg.

□ Foto van de bemanning van de JB-659 welke neerstorte te Halfweg.

Foto: via Philip Swan RAF Wickenby Memorial Museum